

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΤΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ ΑΝΑΤΟΛΙΚΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΑΞΟΝΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΤΣΙΓΑΡΙΔΑ, ΑΡΧΙΤΕΚΤΩΝ

Ο σχεδιασμός δημόσιου χώρου, ειδικά όταν αυτός απαιτεί χειρισμούς μεγάλης κλίμακας, κρύβει πολλές δυσκολίες, και ακόμα περισσότερες όταν η προσέγγιση γίνεται στο πεδίο της αρχιτεκτονικής και όχι της χωροταξίας. Η αντιμετώπιση και διαχείριση της μεγάλης κλίμακας από αρχιτέκτονες που μέσα στη μεγάλη κλίμακα βλέπουν πάντα τις λεπτομέρειες, άνοιχνουν τις μεσαίες και μικρές κλίμακες, τις συνδέσεις και τα υλικά, και επιδιώκουν μία συνέχεια στο τοπίο, στη λεπτομέρεια, από ψηλά και μακριά, χαμηλά και κοντά, προκαλεί συνήθως πανικό και δέος.

Έτσι έγινε και στην περίπτωση του σχεδιασμού του ανατολικού μητροπολιτικού άξονα της Θεσσαλονίκης. Τα προβλήματα εδώ όμως ήταν πολύ περισσότερα από τις έγγενεις δυσκολίες του αρχιτεκτονικού σχεδιασμού καθαυτού. Το επίπεδο της ανάλυσης της υπάρχουσας κατάστασης, του κτιριολογικού προγράμματος, η ασάφεια σχετικά με το ύψος του προϋπολογισμού, όπως αυτά τεθήκαν από τον φορέα ανάθεσης της μελέτης (Όμιλος Τεχνικών Υπευθύνων Έργου), το κατανάγκην πειστικό χρονικό πλαίσιο για την προετοιμασία, η έλλειψη ανάλογης εμπειρίας σε μεγάλα αστικά έργα, τόσο στο επίπεδο της προκήρυξης όσο και στο επίπεδο της διαχείρισης της εξέλιξης του και μία εκτεταμένη γραφειοκρατία, άφησαν πολλά κρίσιμα θέματα ανοιχτά και πολλά ζητήματα αναπάντητα.

Το 1996 ο Όργανισμος Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης Θεσσαλονίκη 1997 ανέθεσε με τη διαδικασία του Ν.716/77 μελέτες αστικών αναπλάσεων στην κατηγορία των έργων εξωραϊσμού του Δήμου Θεσσαλονίκης. Η μεγαλύτερη από αυτές αφορούσε τον ανατολικό μητροπολιτικό άξονα και την πλατεία Λευκού Πύργου, έργα συνολικού έμβαδου 130 στρεμμάτων και μήκους άξονα 1.500 μέτρων. Οι εμπλεκόμενοι φορείς στο θέμα αυτό ήταν ιδιαίτερος πολλοί και είχαν αρμοδιότητες και ειδικά ενδιαφέροντα που αλληλοκαλυπτονταν και συγκρούονταν μεταξύ τους (ο Δήμος Θεσσαλονίκης με όλους τους επίμερους φορείς και τις αρμόδιες διευθύνσεις του - αρχιτεκτονικού, κυκλοφορίας, πρασίνου, φωτισμού, καθαριότητας, τοπογραφικού - ο Όργανισμος Ρυθμιστικού Θεσσαλονίκης, η Εταιρεία Ύδρευσης και Αποχέτευσης Θεσσαλονίκης, ο Όργανισμος Λιμένος Θεσσαλονίκης, η 9^η Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων, η Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης, το Άριστοτελειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, ο φορέας ανάθεσης και επιβλεψής της

1.
Πλατεία ΧΑΝΘ.

2.
Σχέδιο γενικής διάταξης ανατολικού
πολιτιστικού άξονα και πλατείας Λευκού
Πύργου.

1.
Redevelopment of the east metropolitan
axis, Thessaloniki. YMCA Square.

2.
General layout of the east cultural axis and
the White Tower.

μελέτης και η Διεύθυνση Πολεοδομίας για την έκδοση των σχετικών οικοδομικών αδειών). Δεν θα πρέπει να παραλείψουμε και τον ιδιώτη ανάδοχο κατασκευαστή του έργου.

Θά μπορούσε να πει κανείς ότι αποτελεί κατόρθωμα και μόνο τό γεγονός ότι όλο τό παραπάνω σύστημα έξουσίας και επάλληλων αρμοδιοτήτων κατέληξε σε υλοποιημένο έργο, έστω και κατά ένα μέρος, προς τό παρόν. Οι μεγάλες αρχικά σχεδιαστικές δυσκολίες μοιάζουν εκ των υστέρων άσημαντες δίπλα στην άπιστευτα πολυπλοκη και χρονοβόρα διαδικασία των εγκρίσεων και της συμφωνίας όλων των εμπλεκόμενων πλευρών. Δευτερεύουσες και ήσσονος σημασίας, στον κοινό νοϋ, λεπτομέρειες καθυστέρησαν, ανέβαλαν, ακόμα και άλλαξαν τις ευαισθητες και άλυσιδωτες ισορροπίες ενός τέτοιου έργου. Και φυσικά οδήγησαν σε κατάσταση άπελπισίας και παραίτησης τον μελετητή. Οι έπιλογές έγιναν σχεδόν πάντα κάτω από την άπειλή της συνολικής άπώλειας του έργου, τακτική μάλλον συνήθη για πολλούς στον χώρο των δημόσιων έργων.

Ελάχιστες, άλλωστε, μεγάλης κλίμακας μελέτες αστικού χαρακτήρα, τολμηρές χειρονομίες, έχουν υλοποιηθεί. Συνήθως, είναι σχεδιαστικές άπόπειρες επί χάρτου μόνο, με σκοπό τή συμμετοχή σε διαγωνισμούς, τήν παρουσίαση σε εκθέσεις, πανεπιστημιακά ιδρύματα, χωρίς καμιά προοπτική ή ακόμα και φιλοδοξία υλοποίησης.

Πρέπει να θεωρηθεί ως μεγάλη εύνοια της τύχης και μαζί μια έπιτυχής επίδειξη σχεδιαστικής έπιμονής και επαγγελματικής ύπομονής τό γεγονός ότι από τό φιλοδοξο και σχεδόν αυτοπικό σχέδιο του 1996, τό 2004 έχει υλοποιηθεί τό μεγαλύτερο τμήμα του έργου τουλάχιστον στον χώρο τής Διεθνούς Έκθεσης Θεσσαλονίκης, ενώ ξεκινάει σύντομα και η υλοποίηση τής πλατείας Λευκού Πύργου. Άξίζει, όμως, εδώ να σημειωθεί ότι για τή συγκεκριμένη πλατεία έχουν πραγματοποιηθεί τουλάχιστον επτά οριστικές αρχιτεκτονικές μελέτες, από τις όποιες οι τέσσερις έφτασαν σε επίπεδο μελέτης έφαρμογής, για τά έργα στη ΔΕΘ τουλάχιστον τρεις οριστικές μελέτες και μελέτες έφαρμογής και για τήν πλατεία τής ΧΑΝΘ δύο οριστικές μελέτες και μελέτες έφαρμογής. Και όλα αυτά τή στιγμή πού οι άμοιβές άφορούσαν μια μόνο μελέτη από αυτές και ύπολογίστηκαν για ένα ιδεατό συνολικό κόστος του έργου, τό ύψος του όποιου είναι μόνο τό ένα εβδομο του πραγματικού κόστους του έργου, όπως αυτό έχει διαμορφωθεί μέχρι στιγμής για τά υλοποιημένα τμήματα.

